

1. *Modestinus*, l. *Hac parte*, l. *Spurius*, ff. *Unde cognati*, ita etiam mater eisdem filiis successit, per text. in cit. l. *Hac parte*, et l. *Spurius*, ff. *Unde cognati*. Unde quoad matrem pro legitimis habentur, l. *Si suspecta* 29 § 1, ff. *De inofficioso testamento*. Adeoque, cum hæc non verificentur respectu patris naturalis, stat quod ipsi sit præferenda naturalis mater. Bartolus, in authentic. *Matri et aviæ*, n. 3, cod. *Quando mulier tutelæ officio*; Montanus, *De tutor. et curator.*, cap. 15, n. 26 et seq.; Angelus, *De legitima patron. tutela*, n. 6, Rosignol., *loc. cit.*, n. 20, et alii.

(77. Excipe tamen in casu, quo filii naturales essent a patre legitimi, quia tunc debet præferri pater, cum filii legitimi, necdum per subsequens matrimonium, sed etiam per rescriptum principis habeantur tanquam veri legitimi, adeoque sicuti pater præferitur respectu filiorum legitimorum, ita etiam respectu legitimatorum. *Communis*.

(78. In concursu matris et aviæ cum fratre majori filiorum et nepotum, ordine successivo præferuntur mater et avia, textu expresso in cit. authent. *Matri et aviæ*, cod. *Quando mulier tutelæ officio*, ibi: « Matri et aviæ secundum ordinem tutelam etiam ante agnatos subire permittimus. »

(79. Item mater et avia præferuntur etiam patris. Decius in cap. *Ex parte*, De appellatione, et consil. 16; Gualdus, *De cautel. ultim. volunt.*, tit. *De tutorib.*, cautel. 1; Rosignol., *loc. cit.*, n. 23, et alii per text. in cit. authent. *Matri et aviæ*.

(80. Comparando fratres utrinque conjunctos cum patris etiam ex parte patris, præferuntur fratres, si fuerint majores. *Communis*. Consanguinei enim proximiores præferuntur remotioribus, textu expresso in § *Cum autem* 7, institut. *De captivis diminutione*; l. *Legitimæ tutelæ* 1, ff. *De legitimis tutoribus*, cum similibus.

(81. Frater utrinque conjunctus in tutela fratrum suorum impuberum præferitur fratri ex uno tantum latere conjuncto: in fratre enim utrinque conjuncto præsumitur major propensio et affectio intensior erga fratres, et sic etiam major sollicitudo, ac cura, quam sit in alio fratre ex uno tantum latere conjuncto, adeoque est præferendus; Baldus in l. *De emancipatis*, cod. *De legitim. hæredib.*; Stephanus Gratianus, *Disceptat. forens.* cap. 671, num. 19; Rosignol., *loc. cit.*, num. 25, et alii.

(82. Concurrentibus duobus fratribus utrinque conjunctis et habilibus, uterque æque primo admittendus est ad tutelam, etiamsi unus respectu alterius sit minoris ætatis; cum enim omnes sint in eodem gradu, et capaces administrationis tutelæ respectu impuberum, et æquale jus habeant succedendi, sic etiam æqualiter debent ad dictam tutelam admitti, per text. in l. *Si plures*, ff. *De legitimis tutoribus*, ibi: « Et si eodem gradu plures sint, omnes tutelam nanciscuntur. »

(83. Concurrentibus agnatis et cognatis secundum modernam dispositionem juris

communis admittuntur ad tutelam proximiores in gradu, nulla habita ratione cognationis et agnationis, textu expresso in novella 118, cap. 5. (84. Secundum autem consuetudinem, et jura municipalia totius fere Italiæ præferuntur agnati cognatis, Mynsingerius institut. *De legitimaagnatorum successione*; Montanus, *De tutor. et curatorib.*, cap. 15, num. 48; Rosignol., *loc. cit.*, n. 28, et alii. Vide supra, num. 72.

(85. Tutor, sicuti et curator, cum primum judicis auctoritate interveniente, bonorum administrationem suscepit, inventarium conficere debet, textu expresso in l. *Tutor* 7, ff. *De administratione tutorum et curatorum*, et l. *Tutores vel curatores* 24, cod. eodem.

(86. Talis inventarii confectio debet præcedere administrationem, exceptis tamen aliquibus casibus necessitatis, et signanter casu quo res aliqua non admitteret dilationem, ex quo posset statim periclitari, cujusmodi sunt fructus, et alii similia, quæ sunt obnoxia corruptioni, cit. leg. *Tutor* 7, ff. *De administrat. tutor. et curator.* in princip., ibi: « Nihil itaque gerere ante inventarium factum eum oportet, nisi id quod dilationem nec modicam expectare possit; » et concordat l. *Veteris juris* 13, § 1, cod. *Arbitrium tutelæ*.

(87. Non tenetur tamen tutor inventarium conficere casu quo testator id ei remiserit, aut veterit. Montanus, *De tutor. et curator.*, cap. 32, regul. 5, num. 26; Julius Clarus, in § *Testamentum*, q. 66; Baldus in l. *Cum tale*, § *Titius*, ff. *De condit. et demonstrat.*; Jason., in l. *Nemo potest*, num. 65 et seq., ff. *De legatis* 1; Sebastianus Mantica, *De inventar.*, cap. 1, num. 44; Practic. Papiens. in *Forma reddit. ration. tutor.*, gloss. num. 15; Rosignol., *l. cit.*, part. II, contract. 17, prænot. 4, num. 22, et alii per text. in l. *Veteris juris* 12, § 1, cod. *Arbitrium tutelæ*, ibi: « Nisi testatores, qui substantiam transmittunt, specialiter inventarium conscribi veterint: » tunc enim præsumenda est regulata testatoris dispositio; vel quia per hoc præsumitur consulere utilitati pupillorum, per text. in l. *Nec in ea* in fin., ff. *De adult.*, vel ne forte secreta patrimonii sui pandantur, leg. *Quod plerumque* 2, cod. *De alimentis pupillo præstandis*.

(88. Curatores iis omnibus dari possunt, qui suis rebus superesse non possunt, textu expresso in § *Sed et mente captis* 4, institut. *De curatoribus*, l. *His qui* 12, ff. *De tutoribus et curatoribus datis ab his qui*, l. *Sed et aliis* 2, ff. *De curatoribus furioso, et aliis*.

(89. Generaliter loquendo curatores dantur minoribus, qui excesserunt annum XIII, nec pervenerunt ad XXV, institut. *De cur.* in princip., institut. *Quibus modis tutela finitur*, in princip., l. *Nisi* 4, in princip., ff. *De tutel. et rationib. distrahend.*, l. *Si curatores* 1, cod. *Quando tutores et curatores esse desinant*.

(90. Curatores dari possunt furiosis et mente captis, etiamsi excesserint XXV suæ

ætatis annum; § *Furiosi* 3, et § *Sed et mente captis* 4, institut. *De curatorib.*, l. *Lege duodecim* 1, ff. *De curatorib. furioso, et aliis*, l. *De creationibus* 27, cod. *De episcopali audientia*.

(91. Si filiusfamilias inciderit in amentiam et furorem, licet fuerit emancipatus, pater erit legitimus curator, l. *Cum furiosus* 7, cod. *De curatore furiosi*, ibi: « Quis enim talis affectus extraneus inveniat, ut vincat paternum? Vel cui alii credendum est res liberorum gubernandas, parentibus derelictis? »

(92. Si pater factus fuerit furiosus et amens, constituendus est ejus tutor filius ætate major, l. *Lege duodecim* 1, ff. *De curatoribus furioso, et aliis*, leg. *His qui* 12, ff. *De tutoribus et curatoribus datis*, et concordat lex *Furiosæ* 4, ff. *De curatoribus furioso, et aliis*.

(93. Item si mater facta fuerit furiosa et amens, est ei dandus filius curator, textu expresso in cit. l. *Furiosæ* 4, *De curatoribus furioso, et aliis*, ibi: « Furiosæ matris curatio ad filium pertinet. Pietas enim parentibus, etsi inæqualis est eorum potestas, æqua (seu æqualis) debebitur. »

(94. Curatores dari possunt prodigis, l. *Lege duodecim* 1, ff. *De curatoribus furioso et aliis*, leg. *Dabimusque, § Sed æquissimus, ff. De privileg. credit.* (95. Et ad dandos tales curatores sufficit, quod prodigorum conjuncti habentes notitiam de eorum prodigalitate, eos petant; leg. *De tutela* 7, cod. *De in integrum restitut. minor.* (96. Imo etiam nemine petente, potest judex ex officio, si notorie constet de prodigalitate, curatorem dare tali prodigo; quia prodigus æquiparatur furioso, cit. l. *Lege duodecim* 1, ff. *De curatoribus furioso, et aliis*, l. *Fulcinius* 7, § 9, 10, 11 et 12, ff. *Quibus ex causis in possessionem eatur*, cum similibus.

(97. Curator dari potest assiduo lusori; ipse enim æquiparatur prodigo, cum bona sua inordinate exponat fortunæ aleæ, aliorumque ludorum periculis. Unde jura adducta de prodigo faciunt etiam pro assiduo lusore. Decius, in cap. ultim. in fine, *De judiciis*; Pinellus, ad l. 4, et ultim. cod. *De bonis matern.*; Montanus, *De tutor. et curator.*, cap. 28, n. 49 cum seq.; Rosignol., *loc. cit.*, part. I, contract. 17, prænot. 27, n. 67, et alii.

(98. Item curator dari potest femina prodigæ et luxuriose viventi; l. *Et mulieri* 15, ff. *De curatoribus furioso, et aliis*, et faciunt jura adducta de prodigis.

(99. Masculo tamen luxuriose viventi non interdicitur administratio. Speculator, in tit. *De auctore*, § 1; Albericus, et Cumanus in l. *Is qui bonis*, ff. *De verbor. significat.*; Felinus et Decius, in cap. *Personalis*, *De judiciis*; Jason, in l. 4, § *Sed eo quod meretrici*, ff. *De contradict. ob turpem causam*; Rosignol., *loc. cit.*, n. 71, et alii; jura enim plus deferunt femina luxuriantis, quam masculo, l. *Lucius* 9, ff. *De jure fisci*, ubi fiseus aufert a femina fornicaria id quod ab amasio recepit ob copiam factam sui

corporis, nec tamen in aliquo damnat masculum cum ipsa congregentem, et facit textus evangelicus *Joan. VIII, 4*, ubi fit a Scribis et Phariseis fortis instantia pro condemnatione et punitione feminae adulteræ, et nulla penitus de viro adultero, ibi: *Magister, hæc mulier modo deprehensa est in adulterio. In lege autem Moyses mandavit nobis hujusmodi lapidare.* (100. Si autem masculus, nedum luxuriose, sed et prodigo viveret, posset ei dari curator uti prodigo per jura adducta supra n. 94 et seq.

(101. Maritus non potest dari curator uxori suæ, textu expresso in l. *Virum* 14, ff. *De curatorib. furioso, et aliis*, ibi: « Virum uxori mente captæ curatorem dari non oportet. » l. *Maritus* 2, cod. *Qui dare tutores vel curatores possunt*, ibi: « Maritus, etsi rebus uxoris suæ debeat affectionem, tamen curator ei creari non potest. »

(102. Curatores dari possunt captivis quantumvis majoribus, textu expresso in l. *Muto* 6, ff. *De tutelis*, § 4 in fine, ibi: « Imo curator substantiæ dari debet, ne in medio pereat. »

(103. Item propter eandem rationem possunt dari curatores absentibus. Arg. cit. l. *Muto*, § 4. Alexander, consil. 4, lib. II, et consil. 221, n. 5, lib. VI; Decius, consil. 275, n. 4; Angelus, consil. 193, *Mortuo debitor*; Rosignol., *loc. cit.*, n. 73, et alii.

(104. Item curatores dari possunt mutis et surdis, textu expresso in § *Sed et mente captis* 4, institut. *De curatoribus*, l. *Nec mandante* 8, § 3, ff. *De tutoribus et curatoribus datis*; l. *Cui eorum*, § *In curatoribus*, ff. *De postulando*, l. *Vel surdo*, ff. *De privileg. credit.*

(105. Curatores et tutores regulariter tenentur satisfacere, seu idoneam fide jussionem præstare, res minorum et pupillorum salvas fore, textu expresso in principio. institut. *De satisfactione tutorum et curatorum*, l. *Et de die* 8, ff. *Qui satisfacere cogantur*, § 4, et concordat tot. titul., ff. *Rem pupilli vel adolescentis salvam fore*, cum similibus.

(106. Excipiuntur tamen tutores testamentarii, textu expresso in cit. institut. *De satisfactione tutorum et curatorum*, in princip., ibi: « Nam tutores testamento dati satisfacere non coguntur, quia fides eorum, et diligentia ab ipso testatore approbata est. »

(107. Item, variis aliis relictis apud juristas videndis, excipiuntur etiam tutores et curatores dati ex inquisitione, textu expresso in cit. institut. *De satisfactione tutor. et curator.*, in princip., ibi: « Item ex inquisitione tutores vel curatores dati satisfactione non onerantur, quia idonei electi sunt. »

(108. Tutores et curatores tenentur administrare bona pupillorum et minorum tali cura et diligentia, qualem providus paterfamilias suis bonis adhibere solet, textu expresso in l. *A tutoribus* 33, ff. *De administratione tutor. et curator.*, ibi: « A tutoribus et curatoribus pupillorum eadem

diligentia exigenda est circa administrationem rerum pupillarum, quam paterfamilias rebus suis ex bona fide præbere debet.»

(109. Tutores et curatores tenentur operam dare, ut ex bonis immobilibus ab ipsis administratis fructus consueti proveniant, bona mobilia minus utilia vendere, pecuniam non otiosam relinquere, sed eam in utilem et tutam prædiorum emptionem, et in annuos redditus ad pupillorum et minorum emolumentum convertere; quibus culpabili eorum incuria neglectis, obligantur ad restitutionem totius interesse, textu expresso in l. Tutor 7, § 1. ff. De administratione et periculo tutor. et curator., ibi: « Si tutor cessaverit in distractione earum rerum quæ tempore depereunt, suum periculum facit; debuit enim confestim officio suo fungi. » Et, *ibidem*, § 3, expresse habetur: « Si post depositionem pecuniæ comparare prædia tutores neglexerunt, incipient in usuras conveniri: quanquam enim a prætore cogi eos oportet ad comparandum, tamen si cessent, etiam usuris plectendi sunt, tarditatis gratia, nisi (si) per eos factum non est, quominus compararent. » Et concordat l. Tutor 13, l. Si tutor 15, l. Si minoris 25, l. Ob sænus 49, ff. eod., l. Tutores vel curatores 24, cod. De administratione tutor. vel curator., cum similibus.

(110. Ad nullum tamen interesse tenentur tutores et curatores, si factis debitis diligentibus pro implicanda in prædiis seu annuis redditibus pupillorum seu minorum pecunia, nulla eis certa et tuta occasio affulgeat, textu expresso in l. Si pecuniam 3, cod. De usuris pupillaribus, ibi: « Si pecuniam pupillarem neque idoneis hominibus credere, neque in emptionem possessionum convertere potuisti, non ignorabit iudex usuras ejus a te exigere non oportere, » leg. Cum plures 12, § final., ff. De administrat. et pericul. tutor., ibi: « Si tutor pecuniam pupillarem credere non potuit, quod non erat cui crederet, pupillo vacabit. »

(111. Salarium pro tutela accipere interdictum est tutoribus, præterquam si eis a iudice constitutum sit, l. A tutoribus 33, § 3, ff. De administrat. tutor., l. Qui negotiationem 58, § 4, ff. eod.; et docet Glossa in l. In eos 9, ff. De tutelis; Layman, lib. III, tract. 5, cap. 9, n. 2, vers. Tutor sicuti, et alii passim dicentes quod officium tutoris de jure debeat esse gratuitum.

(112. Nihilominus tamen non interdicuntur iudici, quin interveniente causa possit tutoribus congruum salarium, juxta qualitatem causæ, laboris et negotiorum gerendorum, et hujusmodi assignare, arg. cit. l. A tutoribus 33, § 3, ff. De administrat. tutor., ibi: « Nisi ab eo, qui eum dat, certum salarium ei constitutum est; » et ibi Glossa et doctores, Bartolus in l. In eis 9, ff. De tutelis, et in l. Athleta, § Tutela, ff. De excusat. tutor.; Cavalcan., De tutore et curatore n. 310; Corduba a Lara, in l. Si quis a liberis, § Si mater, n. 73, ff. De liberis agnoscend.; Surdus De aliment., tit. 6, q. 14, n. 7; Rosignol., loco cit. part. II, contract. 17, præ-

not. 20, n. 2, et alii passim. Imo in variis regionibus ex dispositione jarum municipalium ibidem vigentium assignantur tutoribus certæ portiones. (113. Quinimo curator hæreditatis jacentis habet jus hypothecæ in bonis ejusdem hæreditatis pro suo salario cum prælatione quoad omnes alios creditores hæreditatis, licet anteriores. Matt. Medic., decis. 19, per tot.; Merlinus, De pignorib., lib. III, q. 5, n. 30; Rosignol., loco cit., part. I, contract. 17, prænot. 27, n. 28, et alii.

(114. Si tutores et curatores ab initio assumptæ tutelæ et curæ salarium non petierint, nec de illo protestati fuerint, et postea illud petant, non est decernendum a iudice pro præterito, sed tantum pro futuro. Socinus, consil. 196, col. ultim. lib. II; Joann. Gutierrez, De tutor. et curator., part. III, cap. 2, n. 4; Federic. de Senis, consil. 118, n. 2; Alexander, consil. 109, n. 1 et seq., lib. VI; Castrensis, consil. 346, lib. II; Rosignol., loco cit., part. II, contract. 17, prænot. 20, n. 13, et alii.

(115. Non possunt autem tutores et curatores sibi ipsis salarium constituere, cum solum sit ipsis permissum illud petere auctoritate et arbitrio iudicis, arg. cit. l. A tutoribus 33, § 3, ff. De administrat. tutor. et curator., ibi: « Nisi ab eo qui eum dat, certum salarium ei constitutum est. » Rosignol., loco cit., part. II, contract. 17, prænot. 20, n. 10, cum aliis ibi citatis, et alii passim.

(116. An et quando pupilli et minores possint sine auctoritate tutorum et curatorum contractus celebrare? Et an si aliquos sic celebraverint, obligentur ad illos, tum civiliter, tum naturaliter, seu tam in foro externo quam in foro interno, seu conscientie? Vide verb. CONTRACTUS, a num. 27 ad 35, et verb. MUTUUM, num. 20.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

(117. Plura tametsi hic habeat auctor, plura nihilominus essent addenda. Sed præ angustis limitibus additionum vix tria adnotabimus. Primum est quod tempus tutelæ a lege præfinitum, ad ultimum usque momentum durat, ideoque non admittitur anticipata terminatio, quamvis ad breve tempus prætensa. Confer Rot., in Imolen. Tutelæ super 1 dub. 13 Junii 1735, et in confirmatoria 3 Junii 1736, coram eminentissimo Bussio.

(118. Alterum est quod tutor cogi haud potest a pupillo ad rationes administratæ tutelæ reddendas, si ipse pupillus effectus major, eum ab hac rationum redditione liberaverit. (119. Idque procedit etiam si liberatio hæc facta fuerit absque exhibitione computorum, disputatione partitarum, et reliquatus, quia liberatio hoc modo faciendæ respicit ipsam redditionem rationis, non item locum sibi vindicat in casu, in quo tutor liberatur ab ipsa redditione rationis. (120. Consule pariter Rot., in Ferentina redditionis rationis 23 Junii 1728, cor. clar. mem. Millino, ubi quod tutor seu quivis

alius administrator non potest licerari nec modo quoad futuram administrationem, ne detur occasio peccandi, potest vero quoad administrationem præteritam, secluso præsertim dolo.

(121. Tertium demum est quod tutor haud potest reportare cessiones contra pupillum, et ita quidem, ut si quas reportaverit, eæ cedant beneficio iusius pupilli. (122. In-

tellige vero, si agatur de cessionibus a tutore reportatis mala fide, eo scilicet animo, ut lucrum faceret contra pupillum, ut sunt cessiones concernentes jura litigiosa vel minori pretio comparata. Confer idem supremum tribunal in Romana censuum 27 Junii 1738, § Nec obstat, cor. clar. mem. Tanar., inter impressas decis. 120, num. 6.

V

VACANS SEDES.

Vide verb. SEDES VACANS.

VACATIO, VACARE.

(1. Vacatio per mortem et per renuntiationem non sunt eadem, nec eosdem effectus causant, cap. Susceptum, De rescriptis in 6.

(2. Vacant ecclesiæ, beneficia etc., per promotionem alicujus ad cardinalatum, nisi a Papa concedatur retentio. Sixtus V constit. 79 incip. Sanctissimus.

(3. Vacant præceptorie militiæ S. Joannis Hierosolymitani, quando milites seu equites fiunt episcopi. Gregorius XIII, constit. incip. Controversia.

(4. Vacare censentur loca montium vacabilia per assumptionem ad cardinalatum; Urbanus VIII, in Appendic. constit. 38, incip. Decet.

(5. Vacare non intelliguntur officia Romanæ curiæ per mortem vacabilia ob assumptionem ad episcopatum, commendam, etc., sed per assumptionem solum ad cardinalatum. Urbanus VIII, in cit. constit. incip. Decet, revocans quoad hoc constit. Sixti V, incip. Sanctissimus.

(6. Quoad beneficiorum vacationem ipso jure. Vide verb. BENEFICIA, art. 7, per tot.

(7. Quoad collationem et provisionem beneficiorum vacantium. Vide verb. BENEFICIA, art. 4 et 5 per tot.

(8. Vacatio beneficiorum inducitur per solemnem professionis emissionem. Benedict. XIV, tom. II, constitut. 25 incip. Ex quo, ubi sic expresse declarat: « Denique de beneficiorum vacatione, in jure statutum habemus, eam non induci per solum ingressum in religionem, sed per professionem regularem duntaxat, quemadmodum videre est in cap. Beneficium, De regular., in 6. » (9. Et quidem pro eo tempore, quod inter ingressum in ordinem regularem et professionem solemnem intercedit, debet episcopus quoad beneficia curata id ipsum agere, quod alius præstare consuevit, cum parochus aliquo impedimento detinetur, ne animarum curam exercere valeat; quoad beneficia vero choralia, relicta tironi religioso, qui choro interesse nequit, ipsius beneficii fructibus, de distributionibus ita statuet, ut jura præscribunt, juxta opinionem in praxi receptam, de qua agit Suarez, De religione, tom. III, lib. V, cap. 16, num. 12. (10. Quinimo si quis

forte religionem ingressurus, beneficium suum dimitteret (quo casu potest episcopus per constitutionem LVIII S. Pii V hujusmodi renuntiationem admittere), vel etiam si tempore novitiatus hujusmodi dimissionem expleret, servatis omnibus, quæ ex præscripto sacri Tridentini concilii cap. 16, session. XXV De regularibus, tam in bonorum temporalium, quam in beneficiorum ecclesiasticorum renuntiationibus servari debent, nihilominus omnia in suspenso remanere deberent, neque posset episcopus ad beneficii sic dimissi collationem devenire, nisi post factam a dimittente solemnem professionem, uti late ostendit doctus, et in hoc toto rerum genere expertissimus scriptor, bon. mem. Joannes Baptista Riganti in suo Commentario ad regulas cancellariæ, tom. III, regul. 46, a n. 11 ad finem. (11. « Non vero inducitur dicta beneficiorum vacatio per votorum simplicium emissionem in Societate Jesu, transacto probationis biennio. » Id., *ibid.* (12. Decretum est autem in congregatione generali quinta ipsius Societatis, ut quilibet, expleto biennio, beneficia ecclesiastica dimittat. Id., *ibid.* (13. Sic expresse prosequens: « Quia in re olim dubitatum est, an vota simplicia, quæ a clericis regularibus Societatis Jesu, post biennium probationis emittuntur, hujusmodi beneficiorum vacationem inducerent? Sed negativa sententia communiter recepta tuit, ut observat laudatus Riganti, loco cit., num. 30 et sequent., et monet Pitonius, discept. 126, num. 11 et seq. (14. Quamvis in congregatione quinta generali ipsius societatis can. 19 statutum fuerit, ut qui societati nomen dederit, expleto biennio, antequam vota simplicia emittat, ecclesiastica beneficia dimittere debeat, quo casu hujusmodi beneficia, si minus propter professionem, at propter renuntiationem, vacare intelliguntur, ut notant Sanchez Ad præcepta Decalogi lib. VII, cap. 4, num. 7; Pellizarius in Manuali, tom. I, tract. 3, cap. 4, num. 52, cum aliis, quos citant præfati Riganti, loco cit., n. 32, et Piton., n. 12. » Hæc ille.